

**ՆԱՆՈՒՆ ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ Ը**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻ ՍԵՐԻՆԵ ՖԼՋՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՆԻՄԱՆ ՎՐԱՎ «ՆՆ ՔԱՂԱ-
ՔԱՅԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ
ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՆԱՅԱՍԱՆԻ ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԻ 80 ՆՈՒՎԱԾԻ 1-ԻՆ, 4-ՐԴ ԵՎ 5-ՐԴ ՄԱՍԵՐԻ՝ ՆԱՅԱՍԱՆԻ
ՆԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՆՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՆԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՆԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

9 սեպտեմբերի 2008թ.

Նայասարանի Նանրապետության սահմանադրական դափարանը՝ կազմով.
Գ. Նարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ն. Դանիելյանի,
Ֆ. Թոխյանի, Վ. Նովհաննիսյանի, Ն. Նազարյանի, Ռ. Պապայանի, Վ. Պողոսյանի,

մասնակցությամբ՝ դիմող՝ քաղաքացի Ս. Ֆլջյանի ներկայացուցիչ Կ. Մեծլում-
յանի, պարասխանող կողմի՝ ՆՆ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՆՆ
Ազգային ժողովի աշխատակազմի օրենսդրության վերլուծության վարչության պետ
Ա. Խաչատրյանի,

համաձայն Նայասարանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի
1-ին կետի, 101 հոդվածի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դափարանի մասին» ՆՆ
օրենքի 25, 38 եւ 69 հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Սերինե
Ֆլջյանի դիմումի հիման վրա՝ «ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում
փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայասարանի Նանրա-
պետության օրենքի 80 հոդվածի 1-ին, 4-րդ եւ 5-րդ մասերի՝ Նայասարանի

Նանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Ս. Ֆլջյանի՝ 14.05.2008թ. դիմումն է սահմանադրական դատարան:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով վեճի առարկա օրենքը, ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 1998 թվականի հունիսի 17-ին, Նայաստանի Նանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել է 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

«ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքը, որը վիճարկում է դիմողը, ընդունվել է ՆՏ Ազգային ժողովի կողմից 2007 թվականի նոյեմբերի 28-ին, ՆՏ Նախագահի կողմից ստորագրվել է 2007 թվականի դեկտեմբերի 20-ին և ուժի մեջ է մտել 2008 թվականի հունվարի 1-ից:

«ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 72 հոդվածով ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը լրացվել է 3.2 (վճիռների և որոշումների վերանայումը նոր հանգամանքներով) բաժնով: Միաժամանակ, նշված օրենքի 76 հոդվածով ուժը կորցրած է ճանաչվել ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 5.1 (վճիռների և որոշումների վերանայումը նոր հանգամանքներով) բաժինը: Նշված 3.2 բաժնի հոդվածները սահմանում են նոր հանգամանքներով դատական ակտը վերանայելու իրավասու դատարանը, դատական ակտի վերանայման հիմքերը, վերանայման ենթակա դատական ակտերի շրջանակը, վերանայման խնդրանք ներկայացնելու կարգը:

2. Քննության առարկա գործի քաղաքացիական հայցի շրջանակներում դատավարական նախապարմությունը հանգում է նրան, որ դիմողը 29.12.2007թ. հավաքարմագրված փաստաբանի միջոցով դիմել է ՆՏ վճռաբեկ դատարան՝ խնդրելով ՆՏ սահմանադրական դատարանի 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման հիման վրա

վերանայել վճռաբեկ դատարանի 30.11.2007թ. որոշումը: Վճռաբեկ դատարանը 22.01.2008թ. թիվ 3-95/ՎԴ/2008թ. որոշմամբ՝ կիրառելով «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 80 հոդվածը, անհրաժեշտ է համարել՝ «ՆՏ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 28.09.2006թ. վճռի դեմ Սերինե Ֆլջյանի վճռաբեկ բողոքը փոխանցել Երեւանի քաղաքացիական դատարան»:

Երեւանի քաղաքացիական դատարանը, կիրառելով «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 80 հոդվածը, ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 3-րդ մասը, 204.20 հոդվածի 2-րդ մասը, 204.25 հոդվածը, որոշել է Սերինե Ֆլջյանի դիմումի հիման վրա նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթի հարուցումը մերժել՝ այն պարզառաքանությամբ, որ դիմող Սերինե Ֆլջյանը խնդրել է նոր հանգամանքներով վերանայել ոչ թե առաջին արյանի դատարանի դատական ակտը, այլ ՆՏ վճռաբեկ դատարանի որոշումը, այն դեպքում, երբ, ըստ Երեւանի քաղաքացիական դատարանի՝ նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա են առաջին արյանի դատարանների դատական ակտերը:

3. Վիճարկելով «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 80 հոդվածի 1-ին, 4-րդ եւ 5-րդ մասերի, ինչպես նաեւ վերջիններիս հետ համակարգային առումով փոխկապակցված եւ նույն օրենքի 72 հոդվածում ներառված ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 2-րդ մասի, 204.26 եւ 204.29 հոդվածների, ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 1-ին հոդվածի 3-րդ մասի դրույթների սահմանադրականությունը, դիմողը գտնում է, որ այդ նորմերը հակասում են ՆՏ Սահմանադրության 6, 18, 19 եւ 42 հոդվածներին:

Ըստ դիմողի՝ ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող դրույթների եւ ՆՏ Սահմանադրության 18, 19 հոդվածների միջեւ հակասությունը դրսևորվում է նրանում, որ այդ դրույթները բացառում են նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքների հիմքով վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների դատական ակտերի վերանայման հնարավորությունը եւ ըստ այդմ՝ անձի խախտված իրավունքների վերականգնման հնարավորությունը: Ավելին, «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ

օրենքի 80 հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ մասերը հակասում են նաեւ ՏՏ Սահմանադրության 42 հոդվածի պահանջներին, քանի որ դրանք հեղադարձ ուժ են հաղորդել անձի վիճակը վարթարացնող իրավակարգավորմանը: Նույն հոդվածի 1-ին մասի սահմանադրականությունը վիճարկվում է այն հիմքով, որ այն ընդունվել է ի խախտումն «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի պահանջների:

Ըստ դիմողի՝ թեւս սահմանադրական դատարանն իր որոշումներում արձանագրել է, որ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխությունները պետք է կատարվեն այնպես, որ արդյունքում անձինք չզրկվեն օրենքով նախատեսված նախկին կարգով սկսված եւ դեռեւս չավարտված իրավակարգավորման գործընթացի պայմաններում իրենց սահմանադրական իրավունքներն արդյունավետ պաշտպանելու լիարժեք հնարավորությունից, սակայն, ըստ դիմողի՝ պարասխանող ՏՏ Ազգային ժողովը շարունակում է ընդունել ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի փոփոխություններ, որոնց արդյունքում, փաստորեն, անձինք զրկվում են այդ իրավունքները պաշտպանելու հնարավորությունից:

4. Պարասխանողի ներկայացուցչի պնդմամբ՝ ՏՏ դատական օրենսգրքի 26, 47 հոդվածներում եւ 50 հոդվածի 7-րդ մասում ամրագրված դրույթների, ինչպես նաեւ այդ դրույթների հետ թղթակցող ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 219 եւ 239 հոդվածների համադրական վերլուծությունից բխում է, որ անձը չի զրկվել նոր հանգամանքներով կամ նոր երեւան եկած հանգամանքներով գործը վերանայելու համար դիմումը ներկայացնելու իրավունքից կամ չի սահմանափակվել նրա այդ իրավունքը, այսինքն՝ անձը չի զրկվել իր խախտված իրավունքները վերականգնելու համար հավասարության պայմաններում, արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ, անկախ եւ անկողմնակալ դատարանի կողմից ողջամիտ ժամկետում իր գործի հրապարակային քննության իրավունքից (ՏՏ Սահմանադրության 19 հոդված), ինչպես նաեւ չի զրկվել իր իրավունքների եւ ազատությունների դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների իրավունքից (ՏՏ Սահմանադրության 18 հոդված):

Ըստ պարասխանող կողմի՝ դատական պաշտպանության արդյունավետության գնահատման բաղկացուցիչ մաս կարող է դիտվել նաեւ այն գործոնը, որի համաձայն՝ նոր հանգամանքներով կամ նոր երեւան եկած հանգամանքներով գործը քննվում է ըստ էության, քանի որ այդ հանգամանքների ուժով կարող է ըստ էության փոփոխվել նախկինում կայացված դատական ակտը: Միեւնույն ժամանակ, անձի իրավական վիճակը չի վարթարացել, այլ ապահովվել է «սկզբից մինչեւ վերջ»

սկզբունքով դաբական պաշտպանության արդյունավետ միջոցների կիրառման կառուցակարգ:

Պարասխանող կողմի կարծիքով՝ «ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՆ օրենքի վիճարկվող 80 հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ մասերով կարգավորվել են օրենքով նախատեսված նախկին կարգով սկսված եւ դեռեւս չավարտված գործընթացի պայմաններում անձանց սահմանադրական իրավունքներն իրականացնելու եւ պաշտպանելու պայմանները, հետեւաբար, նորմատիվ այդ դրույթները նպատակ ունեն ոչ թե սահմանափակել քաղաքացիադատավարական հարաբերությունների ընթացքում անձանց իրավունքները, այլ կարգավորել դրանք իրականացնելու եւ պաշտպանելու պայմանները, ինչը չի նշանակում, որ սահմանափակվել է անձանց սահմանադրական իրավունքը:

5. «ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՆ օրենքի 80 հոդվածը սահմանում է.

«Նոդված 80. Անցումային դրույթներ

1. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում 2008 թվականի հունվարի 1-ից:
2. Մինչեւ սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը բողոքարկված դաբական ակտերի նկատմամբ սույն օրենքով նախատեսված կանոնները կիրառելի չեն:

3. Մինչեւ սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը գործին մասնակից չդարձված անձանց ներկայացված բողոքները դատարանի որոշմամբ փոխանցվում են վերաքննիչ քաղաքացիական դատարան:

4. Մինչեւ սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը նոր երեւան եկած հանգամանքներով ներկայացված վճռաբեկ բողոքները դատարանի որոշմամբ փոխանցվում են համապարասխան դաբական ակտը կայացրած առաջին աստիանի դատարան:

5. Մինչեւ սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելը նոր հանգամանքներով ներկայացված վճռաբեկ բողոքները դատարանի որոշմամբ փոխանցվում են համապարասխան դաբական ակտը կայացրած առաջին աստիանի դատարան:

6. Մինչեւ սույն օրենքի ուժի մեջ մտնելն առաջին աստիանի եւ Կրնրեսական դատարանում առկա հայցադիմումները եւ հարուցված դաբական գործերը դատարանի որոշմամբ փոխանցվում են համապարասխան դատարան՝ սույն օրենքով սահմանված Կրարաձքային եւ առարկայական ընդդատության պահանջներին համապարասխան»:

ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է. «Նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա են առաջին արյանի դատարանների դատական ակտերը»:

ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.26 հոդվածը սահմանում է. «Նոր հանգամանքներով դատական ակտը վերանայելու իրավասություն ունի համապատասխան դատական ակտը կայացրած առաջին արյանի դատարանը»:

6. ՆՏ սահմանադրական դատարանի թիվ 1 դատական կազմի 23.05.2008թ. որոշմամբ դիմումը քննության է ընդունվել «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 80 հոդվածի 1-ին, 4-րդ եւ 5-րդ մասերի կապակցությամբ, իսկ դրանց հետ համակարգային առումով փոխկապակցված վերոհիշյալ դրույթների սահմանադրականությունը պարզելու անհրաժեշտության հարցի լուծումը թողնվել է գործի դատաքննության փուլին:

Դիմումի քննության արդյունքներով, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՆՏ վճռաբեկ դատարանի 2008թ. հունվարի 22-ի որոշման մեջ հիշատակվում է «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 80 հոդվածի` **նոր երեւան եկած հանգամանքներով** ներկայացված վճռաբեկ բողոքներին վերաբերող 4-րդ մասը (նույն որոշման մեջ ոչ ճիշտ վկայակոչելով նաեւ ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 80 հոդվածը, որը դիմումի առարկային չի առնչվում եւ վերաբերում է գործի վարույթի ժամանակ գործին մասնակցող անձանց հասցեները փոխվելուն): Սակայն գործի հանգամանքները, մասնավորապես նաեւ Երեւանի քաղաքացիական դատարանի 19.03.2008թ.` **նոր հանգամանքներով** դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելը մերժելու մասին որոշումը, վկայում են, որ խոսքը վերաբերում է նույն հոդվածի` **նոր հանգամանքներով ներկայացված վճռաբեկ բողոքներին վերաբերող 5-րդ մասին**, քանզի դիմողը վճռաբեկ դատարան է դիմել վերջինիս որոշումը վերանայելու պահանջով` **ոչ թե նոր երեւան եկած հանգամանքով, այլ նոր հանգամանքով**, որպիսին հանդիսանում է ՆՏ սահմանադրական դատարանի 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշումը: Ներելաբար, Կրկնակցորդ գործի շրջանակներում ՆՏ սահմանադրական դատարանի քննության առարկան, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՏ օրենքի 69 հոդվածին համապատասխան` որպես դիմողի նկատմամբ կիրառված օրենքի դրույթ, «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության

օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՏ օրենքի 80 հոդվածի 5-րդ մասն է:

Սահմանադրական դատարանը, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 68 հոդվածի 9-րդ մասին համապատասխան, հարկ է համարում պարզել նաեւ «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՏ օրենքի 80 հոդվածի վիճարկվող դրույթների հետ համակարգային առումով փոխկապակցված եւ վեճի առարկա օրենքի հիման վրա ընդունված՝ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 2-րդ մասի եւ 204.26 հոդվածի դրույթների սահմանադրականությունը, քանզի այդ դրույթները, վիճարկվող դրույթների հետ համակցության մեջ, կազմում են նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման իրավակարգավորման բաղկացուցիչ փարրերը:

Ավելին, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմումն առնչվում է **նոր հանգամանքների** հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի առանձին փարրերի սահմանադրականությանը, սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ այդ ինստիտուտի իրավակարգավորման բոլոր փարրերի, ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3.2 բաժնի դրույթների սահմանադրականությանը՝ իրենց համակարգային ամբողջականության մեջ: Ներելաբար, սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում անդրադառնալ նաեւ 2007թ. նոյեմբերի 28-ին ընդունված «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՏ օրենքի 76 հոդվածի սահմանադրականության հարցին, որով ուժը կորցրած է ճանաչվել ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 5.1 բաժինը, ինչպես նաեւ 72 հոդվածի սահմանադրականության հարցին, որով ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը լրացվել է 3.2 բաժնով:

7. Նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտն ըստ էության ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում իր ամրագրումն ստացավ «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 18.02.04թ. ՆՕ-39-Ն ՏՏ օրենքով: Վերջինս ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը լրացրեց նոր՝ «Վճիռների եւ որոշումների վերանայումը նոր հանգամանքներով» վերաառությամբ 5.1 բաժնով, որով սահմանվեց նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ընթացակարգը: 2007թ. փետրվարի 21-ին ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից

ընդունված՝ «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՏՏ օրենքով լրացում է կատարվել նոր հանգամանքներով վճիռների եւ որոշումների վերանայման հիմքերը սահմանող 241.1 հոդվածում: Նշված օրենքի 22 հոդվածը, մասնավորապես, սահմանում էր. «Օրենսգրքի 241.1-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը «Նայասարանի Նանրապետության» բառերից առաջ լրացնել «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայասարանի Նանրապետության օրենքով նախատեսված դեպքերում» բառերով»:

ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 5.1 բաժինն ուժը կորցրած է ճանաչվել վերոհիշյալ՝ «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 28.11.07. ՆՕ-277-Ն ՏՏ օրենքի 76 հոդվածով:

8. Վիճարկվող եւ դրանց հետ համակարգային առումով փոխկապակցված՝ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի դրույթների վերլուծությունը, ինչպես նաեւ դրանց իրավակիրառական պրակտիկան վկայում են, որ նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման օրենսդրական ներկա կարգավորման հիմնական փարրերը հետեւյալներն են.

- նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա են միայն առաջին աստիճանի դատարանների դատական ակտերը,

- նոր հանգամանքներով դատական ակտը վերանայելու իրավասություն ունի միայն համապատասխան դատական ակտը կայացրած առաջին աստիճանի դատարանը,

- վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների դատական ակտերը նշված հիմքերով վերանայման ենթակա չեն,

- վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանները նշված հիմքերով դատական ակտերի վերանայման իրավասությամբ օժտված չեն,

- նոր հանգամանքների հիմքով վերանայման ենթակա են ոչ միայն առաջին աստիճանի դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերը, այն է՝ վճիռները, այլ նաեւ առաջին աստիճանի դատարանի միջանկյալ դատական ակտերը:

Նշված իրավակարգավորման արդյունքում ձեւավորված իրավակիրառական պրակտիկայի մասին է վկայում գործում առկա՝ Երեւանի քաղաքացիական դատարանի՝ Նոր հանգամանքներով դատական ակտի վերանայման վարույթ հարուցելը մերժելու մասին 19.03.2008թ. որոշումը: Այս որոշմամբ դատարանը մերժել է ՏՏ սահմանադրական դատարանի 09.04.2007թ. ՄԴՈ-690 որոշման հիման վրա

վճռաբեկ դատարանի թիվ 3-1882/ՎԴ/ քաղաքացիական գործով 30.11.2007թ. որոշումը վերանայելու խնդրանքը՝ պատճառաբանելով, որ ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա են միայն առաջին արյանի դատական ակտերը:

9. Նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ներկա իրավակարգավորման հիմքում թերեւս ընկած է ՆՏ դատական օրենսգրքի այն փրամաբանությունը, որի համաձայն՝ Նայասրանի Նանրապետությունում գործող դատարաններից ընդհանուր իրավասության դատարաններ են հանդիսանում միայն առաջին արյանի դատարանները, եւ քաղաքացիական դատավարության շրջանակներում վեճն ըստ էության լուծող դատական ակտ է համարվում առաջին արյանի դատարանի վճիռը:

Դա իր հերթին բխում է դատական օրենսգրքի՝ դատարանակազմությանը վերաբերող դրույթների հիմքում ընկած այն փրամաբանությունից, որ ընդհանուր կանոնը մասնագիտացված դատարաններն են, իսկ ընդհանուր իրավասության դատարանները, փաստորեն, բացառություն են այդ ընդհանուր կանոնից: Մինչդեռ ՆՏ Սահմանադրության 92 հոդվածում ամրագրված է հակառակ փրամաբանությունը:

Սույն գործի շրջանակներում իրավասու չլինելով անդրադառնալու ՆՏ դատական օրենսգրքի՝ նշված փրամաբանության վրա հիմնված դրույթների սահմանադրականությանը, այնուամենայնիվ, սահմանադրական դատարանը նման մոտեցումը խնդրահարույց է համարում ՆՏ Սահմանադրության 92 հոդվածի փեսանկյունից: ՆՏ Սահմանադրության 92 հոդվածի 1-ին մասն ամրագրում է Նայասրանի Նանրապետության դատարանակազմության հիմքում ընկած հետեւյալ ընդհանուր կանոնը. «Նայասրանի Նանրապետությունում գործում են ընդհանուր իրավասության առաջին արյանի, վերաքննիչ դատարանները եւ վճռաբեկ դատարանը...»: Սահմանելով այն ընդհանուր նորմը, ըստ որի՝ Նայասրանի Նանրապետության դատական համակարգի հիմնական բաղադրիչն ընդհանուր իրավասության դատարաններն են՝ միաժամանակ նույն դրույթով Սահմանադրությունն ամրագրել է ընդհանուր իրավասության դատարանների եռաստիճան համակարգը, որը ներկայացված է առաջին արյանի դատարանների, վերաքննիչ դատարանների եւ վճռաբեկ դատարանի միջոցով: Սահմանադրական այս դրույթին համահունչ՝ ընդհանուր իրավասության դատարաններին ընդդադրյա գործերի առնչությամբ քաղաքացիների համար գործում է դատական պաշտպանության

եռաստիճան համակարգը. ընդհանուր իրավասության դափարանների բոլոր ակտերը ենթակա են բողոքարկման քաղաքացիական եւ քրեական վերաքննիչ դափարաններ, իսկ այդ ակտերի բողոքարկման արդյունքում վերաքննիչ դափարանների ընդունած որոշումները ենթակա են բողոքարկման վճռաբեկ դափարան:

ՆՆ Սահմանադրության 92 հոդվածի 1-ին մասում ամրագրված դրույթի երկրորդ հատվածը սահմանում է նույն դրույթի 1-ին հատվածում ամրագրված վերոհիշյալ ընդհանուր կանոնից հետևյալ բացառությունը. «...իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում՝ նաեւ մասնագիտացված դափարաններ»: ՆՆ Սահմանադրությունը, նշված նորմն ամրագրելով որպես վերոհիշյալ ընդհանուր կանոնից բացառություն, չի մանրամասնում մասնագիտացված դափարանների ո՛չ տեսակները, ո՛չ արյանները՝ դրանց սահմանումը թողնելով օրենսդրի հայեցողությանը: Ուստի օրենսդիրն ազատ է մասնագիտացված դափարանների պարագայում սահմանելու վերաքննիչ արյան:

Սահմանադրական դափարանը գտնում է, որ ՆՆ Սահմանադրության 92 հոդվածը նախատեսում է ընդհանուր իրավասության դափարանների՝ ստորադասության վրա հիմնված եռաստիճան համակարգ, որում հստակեցված է նաեւ վճռաբեկ դափարանի ֆունկցիոնալ դերը՝ օրենքի միատեսակ կիրառությունն ապահովելու առումով: Այդ համակարգին բնորոշ է փոքրեր արյանի դափարանների միջեւ եղած գործառնական կապը: Տարբեր արյանների միջեւ եղած կապը նպատակ է հետապնդում ապահովել դափարանների կողմից կայացվող դատական ակտերի օրինականությունը եւ հիմնավորվածությունը, վերացնել օրենքի խախտումները եւ վերականգնել դատավարության մասնակիցների խախտված իրավունքները:

Տարբեր արյանների դափարանները միմյանցից փոքրերվում են իրենց իրավասությունների շրջանակով: Տվյալ դատական արյանի իրավասությունների շրջանակով են պայմանավորված այդ դափարանի կողմից ընդունվող դատական ակտերի բնույթն ու բովանդակությունը. յուրաքանչյուր դատական արյանի կողմից ընդունվող ակտը հանդիսանում է փվյալ դատական արյանի իրավասությունների եւ գործառույթների կրողը: Ներելաբար, հաշվի առնելով, որ յուրաքանչյուր դատական արյանի գործառույթի իրացման արդյունքում անձի իրավունքների դատական պաշտպանությունը նոր որակ է ստանում, յուրաքանչյուր դատական արյանի կողմից իր գործառույթների իրականացման արդյունքում ընդունված դատական ակտն իր ինքնուրույն դերակատարությունն ունի դատական պաշտպանության իրավունքի իրացման ողջ գործընթացում:

Այսպես, վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների լիազորությունների ուսումնասիրությունը վկայում է, որ, ընդհանուր առմամբ, վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարաններն իրենց լիազորությունների շրջանակներում արդարադատություն իրականացնելիս.

- մերժում են վերաքննիչ կամ վճռաբեկ բողոքը՝ դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ. ընդ որում, այն դեպքում երբ բողոքարկվող ակտը պարճառաբանված է թերի կամ սխալ, կամ ընդհանրապես պարճառաբանված չէ, վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանը պարճառաբանում է ստորադաս դատարանի գործն ըստ էության ճիշտ լուծող դատական ակտը,

- բեկանում են դատական ակտը եւ գործն ուղարկում համապատասխան ստորադաս դատարան,

- բեկանում եւ փոփոխում են ստորադաս դատարանի դատական ակտը:

Վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների լիազորությունների բնույթից բխում է, որ ստորադաս դատարանի դատական ակտը վերանայելիս, հարկապես այն դեպքում, երբ վերադաս դատական արյանը փոփոխում է ստորադաս դատական արյանի ակտը, վերադաս դատական արյանների դատական ակտերը հանդես են գալիս որպես դատական պաշտպանության իրավունքի իրացման նոր եւ ինքնուրույն արդյունք՝ ըստ էության ազդելով ստորադաս դատարանի դատական ակտի բովանդակության վրա եւ դատավարության կողմերի համար առաջացնելով նոր իրավական հետեւանքներ:

Ելնելով վերոգրյալից՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման իրավակարգավորումը շեղվել է վերոհիշյալ փրամաբանությունից՝ աղճատելով ստորադասության վրա հիմնված դատական եռաստիճան համակարգի էությունն ու բովանդակությունը, դատական երեք արյանների միջեւ ֆունկցիոնալ կապը՝ հաշվի չառնելով դատական երեք արյանների գործառույթների առանձնահատկությունները:

10. Սահմանադրական դատարանը նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման ինստիտուտի՝ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 5.1 նախկին բաժնով եւ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3.2 բաժնով սահմանված ներկա իրավակարգավորման համեմատական վերլուծության արդյունքում արձանագրում է, որ դրանց միջեւ առկա են էական

սկզբունքային փարբերություններ, որոնք, մասնավորապես, դրսևորվում են նրանում, որ նախկին կարգավորմամբ.

- նոր հանգամանքներով վերանայման ենթակա էին ինչպես առաջին ասյանի դափարանի, այնպես էլ վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դափարանների դափական սկփերը,

- վերանայման ենթակա էին վերոհիշյալ դափարանների՝ ինչպես գործն ըսփ էության լուծող դափական սկփերը, այնպես էլ նրանց կայացրած միջանկյալ սկփերը,

- վճիռները եւ որոշումները վերանայելու իրավասություն ունեին.

1) առաջին ասյանի դափարանը՝ իր օրինական ուժի մեջ մփած վճիռը կամ որոշումը վերանայելու կապակցությամբ,

2) վերաքննիչ դափարանը՝ իր օրինական ուժի մեջ մփած վճիռը կամ որոշումը վերանայելու կապակցությամբ,

3) վճռաբեկ դափարանը՝ իր ուժի մեջ մփած որոշումը վերանայելու կապակցությամբ, որը կայացվել է առաջին ասյանի դափարանի, վերաքննիչ դափարանի՝ օրինական ուժի մեջ մփած վճիռի կամ որոշման վերաբերյալ:

Ի փարբերություն նախկին կարգավորման, ինչպես նշվեց, ներկա իրավակարգավորման հիմնական առանձնահատկությունն այն է, որ նոր հանգամանքների հիմքով հնարավոր է միայն առաջին ասյանի դափարանների դափական սկփերի վերանայումը նույն ասյանի դափարանի կողմից:

Բացի դրանից, եթե ՏՏ քաղաքացիական դափավարության օրենսգրքի նախկին 5.1 բաժնում օգրագործվում էր միայն «վճիռ եւ որոշում» հասկացությունը՝ պարգորոշ կերպով մափնացույց անելով, որ վերանայման ենթակա են ինչպես գործն ըսփ էության լուծող դափական սկփերը, այնպես էլ՝ միջանկյալ դափական սկփերը: Մինչդեռ օրենսգրքի գործող 3.2 բաժնում օգրագործվում է «դափական սկփ» հասկացությունը, եւ ՏՏ քաղաքացիական դափավարության օրենսգրքի համապարասիսան դրույթների բովանդակային մեկնաբանությունն է միայն հնարավորություն փալիս պարգելու, որ խոսքը վերաբերում է ոչ միայն գործն ըսփ էության լուծող դափական սկփին, այլ նաեւ միջանկյալ դափական սկփին:

Սահմանադրական դափարանը վերոհիշյալ համեմափական վերլուծության արդյունքում նշում է, որ նախկին իրավակարգավորումն ուներ հսփակ, լիարժեք եւ ողջամիփ փրամաբանություն՝ քաղաքացիների իրավունքների վերականգնումն ապահովելու հնարավորության փեսանկյունից՝ երաշխավորելով նոր երեւան եկած կամ նոր հանգամանքներով դափական սկփերի վերանայման ընթացակարգ՝ դափական բոլոր ասյաններում: Տեփեւաբար, հաշվի առնելով նաեւ «Սահմա-

նադրական դատարանի մասին» ՏՏ օրենքի 68 հոդվածի 17-րդ մասի պահանջները, սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ մինչև ՏՏ Ազգային ժողովի կողմից ՏՏ սահմանադրական դատարանի սույն որոշմամբ արձանագրված իրավական դիրքորոշումների հաշվառմամբ հարցի հեղուկ կանոնակարգումը, կարող է գործել նշված ինստիտուտի այն իրավակարգավորումը, որը սահմանվել էր 18.02.2004թ. ՆՕ-39-Ն օրենքով:

11. Նամաձայն ՏՏ բաղաբացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի՝ դատական ակտի վերանայման համար նոր հանգամանք է հանդիսանում Նայասրանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանի՝ ուժի մեջ մտնող որոշումը, որով ամբողջությամբ կամ մի մասով հակասահմանադրական է ճանաչվել այն օրենքը կամ այլ իրավական ակտը, որը կիրառել է դատարանը:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ գործնականում հնարավոր են իրավիճակներ, երբ սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա դատական ակտի վերանայման միջոցով անձի խախտված իրավունքների վերականգնումը պահանջում է բացառապես վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանների ակտերի վերանայում: Այսպես, ՏՏ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն՝ անհատական դիմումի շրջանակներում սահմանադրական դատարանում կարող են վիճարկվել **դատարանի վերջնական ակտով** կիրառված օրենքի դրույթները: Որպես վերջնական դատական ակտ առանձին դեպքերում կարող են հանդես գալ փարբեր արյանի՝ առաջին արյանի, վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանի դատական ակտերը: Առավել հաճախ վերջնական դատական ակտը վճռաբեկ դատարանի ակտն է, որը կայացվել է ի սպառումն պաշտպանության բոլոր միջոցների: Սահմանադրական դատարանն ընդգծում է, որ սահմանադրական նշված դրույթը որպես անհատական դիմումի ընդունելիության պայման ամրագրում է վիճարկվող օրենքի դրույթի **վերջնական դատական ակտով կիրառված լինելու պահանջը**, ինչը չի նշանակում, որ վերջնական դատական ակտով կիրառված դրույթը պետք է պարտադիր կերպով կիրառված լինի նաև առաջին արյանի եւ վերաքննիչ դատարաններում. օրենքի դրույթի սահմանադրականությունը սահմանադրական դատարանում վիճարկելու համար բավական է միայն այդ դրույթի կիրառումը վերջնական դատական ակտով: Այսինքն՝ ՏՏ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետը հնարավոր է համարում սահմանադրական դատարանում այնպիսի օրենքի

դրույթի սահմանադրականության վիճարկում, որը կիրառվել է որպես վերջնական դատական ակտ հանդիսացող՝ վճռաբեկ դատարանի կամ վերաքննիչ դատարանի ակտով, սակայն չի կիրառվել առաջին աստիճանի դատարանի ակտով: Նման իրավիճակում, այս կամ այն օրենքի դրույթը սահմանադրական դատարանի կողմից Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչելու դեպքում սահմանադրական դատարանի համապատասխան որոշման հիման վրա անձի խախտված իրավունքների վերականգնման փեսանկյունից առաջին աստիճանի դատարանի դատական ակտի վերանայումը դառնում է անհնարին. սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա անձի խախտված իրավունքների վերականգնումը պահանջում է միայն վերջնական դատական ակտի վերանայում:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաեւ, որ անհատական դիմումների քննության ընդունման առնչությամբ սահմանադրական դատարանում արդեն ձեւավորված է ՏՏ Սահմանադրության 101 հոդվածի 6-րդ կետի վերոհիշյալ մեկնաբանությանը համապատասխան իրավակիրառական պրակտիկա:

Բացի դրանից, սահմանադրական դատարանում կարող են վիճարկման առարկա դառնալ նաեւ այն դատավարական նորմերը, որոնք կանոնակարգում են վարույթի կոնկրետ ձեւերը, այն է՝ վարույթն առաջին աստիճանի դատարանում, վերաքննիչ դատարանում կամ վճռաբեկ դատարանում: Նման նորմերը կիրառելի են միայն փյույթ դատական աստիճանի դատական ակտով:

Ավելին, սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ եւ՛ վերաքննիչ դատարանը, եւ՛ վճռաբեկ դատարանն ստորադաս դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող դատական ակտը թողնելով օրինական ուժի մեջ, պարճառաբանում է այդ ակտը, եթե գտնում է, որ այն թերի է պարճառաբանված, սխալ է պարճառաբանված կամ պարճառաբանված չէ: Այս դեպքում վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանը կարող են կիրառել օրենքի դրույթներ, որոնք ստորին աստիճանի դատարանի կողմից չեն կիրառվել:

Միաժամանակ, նոր հանգամանքների հիման վրա վերանայման են ենթակա ոչ միայն գործն ըստ էության լուծող դատական ակտերը, այլ նաեւ միջանկյալ դատական ակտերը: Իսկ միջանկյալ ակտերի բողոքարկման արդյունքում վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարաններն իրավասու են կայացնելու նոր դատական ակտեր, որոնք օրինական ուժի մեջ են մտնում հրապարակման պահից: Այս դեպքում ավելի քան ակնհայտ է, որ միայն առաջին աստիճանի դատարանի միջանկյալ ակտի՝ նոր հանգամանքների հիմքով վերանայման հնարավորությունը բացառում է վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների

կողմից միջանկյալ դատական ակտերի նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելիս կայացված նոր դատական ակտերի վերանայման հնարավորությունը:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա դատական ակտերի վերանայման առկա իրավակարգավորման պայմաններում չի ապահովվում սահմանադրական դատարանի որոշումների լիարժեք կատարումը՝ անձի սահմանադրական արդարադատության իրավունքի իրացումը դարձնելով ինքնանպասակ եւ ոչ արդյունավետ:

12. Նամաձայն ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի՝ դատական ակտի վերանայման համար նոր հանգամանք է հանդիսանում նաեւ Տայաստանի Նանրապետության մասնակցությամբ գործող միջազգային դատարանի՝ ուժի մեջ մտած վճիռը կամ որոշումը, որով հիմնավորվել է անձի՝ Տայաստանի Նանրապետության միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավունքի խախտման հանգամանքը: Այս կապակցությամբ ՏՏ սահմանադրական դատարանն իր ՄԴՈ-751 որոշման մեջ մտահոգություն է հայտնել առ այն, որ «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.20 հոդվածի 2-րդ մասում ամրագրված դրույթն իրավակիրառական պրակտիկայում կարող է լուրջ խոչընդոտներ հարուցել ոչ միայն սահմանադրական դատարանի որոշումների հիման վրա անձանց սահմանադրական իրավունքների եւ ազատությունների վերականգնման կամ պաշտպանության համար, այլ նաեւ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճիռների հիման վրա անձանց կոնվենցիոն իրավունքների վերականգնման եւ պաշտպանության, հետեւաբար՝ նաեւ Եվրոպական դատարանի վճիռները կատարելու՝ Տայաստանի Նանրապետության ստանձնած պարտավորության բարեխիղճ կատարման համար»:

Մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 46 հոդվածն ամրագրում է պայմանավորվող կողմերի՝ Եվրոպական դատարանի վճիռները կատարելու պարտավորությունը: Ի կատարումն Եվրոպական դատարանի վճիռների՝ պայմանավորվող պետություններից, այդ թվում՝ Տայաստանի Նանրապետությունից, պահանջվում է, ի թիվս այլոց, ձեռնարկել անհատական բնույթի միջոցառումներ: Վերջիններիս խնդիրն է վերացնել ժամանակի մեջ շարունակվող իրավախախտումը եւ այդ իրավախախտման հետեւանքները՝ մինչեւ կոնվենցիոն իրավունքի խախտումը գոյություն ունեցած վիճակը հնարավորինս վերականգնելու նպատակով (*restitutio in integrum*): Անհա-

փակված բնույթի միջոցառումները, որպես կանոն, ներառում են Եվրոպական դատարանի վճռի հիման վրա ներպետական դատական ակտերի վերանայումը: Ի կապարումն Եվրոպական դատարանի վճռի՝ նման անհատական բնույթի միջոցառումն անխուսափելի է լինում բոլոր այն դեպքերում, երբ կոնվենցիոն իրավունքի խախտման պատճառը ներպետական դատական վարույթի ընթացքում դատարանական նորմերի խախտումն է: Նարկ է նկատել, որ դատավարական նորմերի խախտումը կարող է փեղի ունեցած լինել ներպետական ցանկացած դատական արյանում: Ներքաբար, ի կապարումն Եվրոպական դատարանի վճռի՝ անհրաժեշտ է վերանայել այն դատական արյանի ակտը, որի կողմից թույլ է փրվել դատավարական նորմի սխալը. եթե առաջին արյանի դատարանը գործի քննությունն իրականացրել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածում ամրագրված՝ արդար դատաքննության կոնվենցիոն երաշխիքների պահպանմամբ, ապա առաջին արյանի դատարանի դատական ակտի վերանայման խնդիր չի կարող ծագել:

Սահմանադրական դատարանն այս կապակցությամբ հարկ է համարում վկայակոչել նաև Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի 19.01.2000թ. Նախարարների ներկայացուցիչների 694 նստաշրջանում ընդունված «Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի որոշումների հիման վրա ներպետական մակարդակով գործերի վերանայման եւ վարույթի նորոգման մասին» N R (2000) 2 հանձնարարականը: Վերջինս, մասնավորապես, ամրագրում է. «Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեն ... նկատի ունենալով, որ Դատարանի վճիռների կապարման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելուն ուղղված Նախարարների կոմիտեի պրակտիկան ցույց է փալիս, որ որոշակի հանգամանքներում գործերի վերանայումը կամ վարույթի նորոգումը հանդիսանում է ամենաարդյունավետ, եթե ոչ միակ միջոցը *restitutio in integrum*-ի հասնելու համար»:

1. Առաջարկում է Պայմանավորվող պետություններին համոզվել, որ ներպետական մակարդակում գոյություն ունեն համարժեք հնարավորություններ *restitutio in integrum*-ի հասնելու համար...»:

Ելնելով վերոհիշյալից՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Եվրոպական դատարանի վճռի հիման վրա ներպետական դատական ակտի վերանայման առկա իրավակարգավորումն առանձին դեպքերում ոչ միայն հնարավորություն չի փա վերականգնելու անձի խախտված իրավունքը, այլ նաև կխոչընդոպի Նայասարանի Նանրապետության կողմից Եվրոպական դատարանի

վճիռները կարարելու՝ Կոնվենցիայով սրանձնած պարտավորության լիարժեք կարարմանը:

Սահմանադրական դատարանը նաեւ արձանագրում է, որ Եվրոպական դատարանի պրակտիկայում հետբեռոզականորեն զարգանում է, այսպես կոչված՝ «ուղենիշ (ղեկավար) վճիռների» ինստիտուտը: Վերջինիս էությունը կայանում է նրանում, որ Եվրոպական դատարանը փվյալ պայմանավորվող պետության դեմ ուղղված մի շարք միանման գանգապներից ընտրում է մեկ առավել փիպային օրինակ եւ ըստ էության քննում եւ վճիռ է կայացնում միայն այդ գանգափի կապակցությամբ. մնացած գանգապների հեղինակների իրավունքների վերականգնումը կարարվում է ներպետական մակարդակում՝ այդ «ուղենիշ վճռի» հիման վրա: Տաշվի առնելով Եվրոպական դատարանի պրակտիկայում առկա այդ զարգացումները եւ ելնելով «ուղենիշ վճիռների» հիման վրա ներպետական մակարդակում՝ Եվրոպական դատարան դիմած քաղաքացիների իրավունքների վերականգնման հնարավորությունն ապահովելու անհրաժեշտությունից, ներպետական օրենսդրությունը պետք է այս հանգամանքը նույնպես հստակ ամրագրի:

13. ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 204.28 հոդվածը սահմանում է վերանայման արդյունքում դատարանի լիագորությունները: Վերջիններս, ի թիվս այլոց, ներառում են նաեւ նախորդ դատական ակտն ուժի մեջ թողնելը: Եթե Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի վճռի հիման վրա ներպետական դատական ակտի վերանայման արդյունքում հնարավոր է այդ դատական ակտն ուժի մեջ թողնելը, ապա այն դեպքում, երբ դատական ակտի համար որպես նոր հանգամանք հիմք է հանդիսանում սահմանադրական դատարանի՝ համապարասիսան օրենքի դրույթը Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչելու մասին որոշումը, ապա գործնականում վերանայված ակտի ուժի մեջ մնալն անհնարին է, որովհետեւ արդարադատության հիմքում դրվել է ու կշարունակի ուժի մեջ մնալ հակասահմանադրական նորմը:

14. Նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման՝ ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով ներկայումս սահմանված իրավակարգավորման արդյունք կարող է հանդիսանալ այն, որ անհնարին կդառնա վերաքննիչ կամ վճռաբեկ դատարանների դատական ակտերը նոր հանգամանքներով վերանայելը: Նման իրավիճակում գործնականում դատական ակտի վերանայման ինստիտուտը

դադարում է գործել ընդհանրապես՝ հնարավորություն չտալով վերականգնել անձի խախտված իրավունքը՝ ինչն առկա է սույն գործով դիմողի առնչությամբ:

Սահմանադրական դատարանը դեռևս 2008թ. ապրիլի 15-ի իր ՍԴՈ-751 որոշման մեջ անձի՝ սահմանադրական դատարանի դիմելու իրավունքի իրացման արդյունավետության փաստանկյունից կարելու է «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով՝ սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա դատական ակտերի վերանայման այնպիսի կարգի սահմանումը, որը, նախ՝ չի խաթարի երկրի իրավական անվտանգությունն ու քաղաքացիական շրջանառության կայունությունը, ինչպես նաև լիարժեք հնարավորություն կրա անձին սահմանադրական դատարանի որոշման հիման վրա վերականգնելու հակասահմանադրական նորմի կիրառման արդյունքում խախտված իր իրավունքը»:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վիճարկվող դրույթներն անձին գրկում են նոր հանգամանքի հիմքով դատական ակտի վերանայման միջոցով իր խախտված իրավունքների լիարժեք վերականգնման հնարավորությունից՝ խաթարելով երկրի իրավական անվտանգությունն ու քաղաքացիական շրջանառության կայունությունը, մեծացնելով կոռուպցիոն ռիսկը, թույլ չտալով Նայասպանի Նանրապետությանը լիարժեք եւ բարեխղճորեն կատարելու ՆՏ մասնակցությամբ միջազգային պայմանագրերով սահմանված պարտավորությունները:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ նոր հանգամանքների հիմքով դատական ակտերի վերանայման համակարգն արդյունավետ կարող է գործել միայն այն դեպքում, երբ կապահովվի նոր հանգամանքների հիմքով դատական բոլոր աստիճանների ակտերի վերանայման հնարավորությունը, բացառելով ստորադաս աստիճանի դատարանի կողմից վերադաս դատարանի ակտի վերանայումը:

15. Ինչ վերաբերում է դիմողի այն պնդմանը, որ «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 80 հոդվածի 4-րդ եւ 5-րդ մասերով, ի խախտումն ՆՏ Սահմանադրության 42 հոդվածի, անձի իրավական վիճակը վարթարացնող իրավակարգավորմանը փոխել է հեղադարձ ուժ, ապա այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը, ելնելով խնդրո առարկա ինստիտուտի նախկին եւ ներկա իրավակարգավորման վերոհիշյալ համեմատական վերլուծության արդյունքներից եւ նախկին իրավակարգավորմանը փոխված իր վերոհիշյալ գնահատականից, գտնում է, որ իրոք նոր իրավակարգավորմամբ սրեղծվել է անձի համար ավելի անբարենպաստ վիճակ, քանի որ

անձը գրկվել է նոր հանգամանքի հիմքով վերաքննիչ եւ վճռաբեկ դատարանների ակտերը վերանայելու հնարավորությունից: Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ արձանագրում է, որ նշյալ դրույթները, որոնց բովանդակությունը հանգում է վճռաբեկ բողոքները համապատասխան դատական ակտը կայացրած առաջին արյանի դատարան փոխանցելուն, ինքնին չի ենթադրում, որ վերջինս պետք է մինչև օրենքի ուժի մեջ մտնելը ներկայացված բողոքների առնչությամբ հետադարձ ուժով կիրառի անձի համար վարժարացնող հետեւանք ունեցող նոր իրավակարգավորումը՝ նրան գրկելով դատական ակտի վերանայման հնարավորությունից: Սակայն, եթե նույնիսկ համապատասխան դատական ակտը կայացրած առաջին արյանի դատարանը, որին վիճարկվող դրույթի հիման վրա փոխանցվել է վճռաբեկ բողոքը, փորձի կիրառել նախկին իրավակարգավորումը, ապա այն կհանգեցնի մեկ այլ անընդունելի իրավիճակի, երբ վերադաս դատական ակտը կվերանայվի ստորադաս դատարանի կողմից:

Իրավակիրառական պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ վիճարկվող դրույթներն սրացել են այնպիսի մեկնաբանություն, որ այդ դրույթների հիման վրա վճռաբեկ բողոքն սրացած համապատասխան առաջին արյանի դատարանը կիրառում է նոր իրավակարգավորումը՝ մերժելով վերադաս արյանների դատական ակտերը վերանայելու խնդրանքը՝ դրանով իսկ, ի խախտումն ՆՏ Սահմանադրության 42 հոդվածի, հետադարձ ուժ փախով անձի վիճակը վարժարացնող օրենքին:

16. Դիմողի պնդմամբ՝ «ՆՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» ՆՏ օրենքի 80 հոդվածի 1-ին մասը, ըստ որի՝ նշված օրենքն ուժի մեջ է մտնում 2008 թվականի հունվարի 1-ից, խախտում է ՆՏ Սահմանադրության 6 հոդվածի 2-րդ պարբերության պահանջը, համաձայն որի՝ օրենքներն ուժի մեջ են մտնում Նայաստանի Նանրապետության պաշտոնական տեղեկագրում հրապարակվելուց հետո: Նշված խախտումը, ըստ դիմողի՝ դրսևորվել է նրանում, որ «Իրավական ակտերի մասին» ՆՏ օրենքի 46 հոդվածի պահանջներին համապատասխան նշված օրենքը պետք է ուժի մեջ մտներ պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող փաստերորդ օրը, սակայն պաշտոնական տեղեկագրում հրապարակվելով 26.12.2007թ.՝ ուժի մեջ է մտել օրենքով սահմանված փաստօրյա ժամկետից շուրջ, այն է՝ 2008թ. հունվարի 1-ից:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդիրը նման ժամկետ սահմանել է՝ ելնելով օրենքի ուժի մեջ մտնելու համար օրենսդրությամբ սահմանված համապատասխան ընթացակարգի փուլերի համար սահմանված եւ անհրաժեշտ ժամկետների ողջամիտ հաշվարկից:

«Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքը նկատի է ունեցել նաեւ այն պարագան, որ փարբեր տեխնիկական հանգամանքների բերումով իրավական ակտը կարող է պաշտոնապես հրապարակվել նաեւ ավելի ուշ, քան փյալ իրավական ակտով սահմանված՝ դրա ուժի մեջ մտնելու օրը: Մասնավորապես, 62 հոդվածի 6-րդ մասում ամրագրված է, որ «Եթե նորմատիվ իրավական ակտը չի հրապարակվել այնպեղ նշված իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելու օրվա դրությամբ, ապա իրավական ակտն ուժի մեջ մտնելու օր է համարվում դրա հրապարակմանը հաջորդող օրը, եթե սույն օրենքով այլ բան նախատեսված չէ»:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ բոլոր կոնկրետ դեպքերում իրավակիրառ սուբյեկտներն օրենքի ուժի մեջ մտնելու ժամկետի առնչությամբ պետք է առաջնորդվեն «Իրավական ակտերի մասին» ՏՏ օրենքի պահանջներով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրության 100 հոդվածի 1-ին կետով, 102 հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 69 հոդվածներով, Նայաստանի Նանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 80 հոդվածի 4-րդ մասի առնչությամբ գործի վարույթը կարճել:

2. «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 80 հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է Նայաստանի Նանրապետության Սահմանադրությանը:

3. «ՏՏ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Նայաստանի Նանրապետության օրենքի 80 հոդվածի 5-րդ մասը՝ իրավակիրառական պրակտիկայի կողմից դրան փրված բովան-

դակությամբ հանդերձ, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18, 19 եւ 42 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

4. «ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված՝ ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 3.2 բաժնի 204.20 հոդվածի 2-րդ մասը եւ 204.26 հոդվածը ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18, 19 հոդվածների պահանջներին հակասող եւ անվավեր:

5. Վերոհիշյալ նորմերի՝ ՆՆ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչելու արդյունքում օրենսդրական բացը բացառելու անհրաժեշտությունից ելնելով, նկատի ունենալով սույն որոշման 10-րդ կետում սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումը, ղեկավարվելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՆՆ օրենքի 68 հոդվածի 9-րդ մասով, ՆՆ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչել նաեւ «ՆՆ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ եւ լրացումներ կատարելու մասին» 28.11.2007թ. ՆՕ-277-Ն ՆՆ օրենքի՝ սույն որոշման 3-րդ եւ 4-րդ կետերով ՆՆ Սահմանադրությանը հակասող եւ անվավեր ճանաչված իրավադրույթների հետ համակարգային առումով փոխկապակցված 72 եւ 76 հոդվածները:

6. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102 հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՏՈՂ

Գ. ՆԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ